

Укрчин байр

1957 джилд Дорджин Нохан Очр төрсн газрун ирхд ах укрчин кодлмшт тэвгдлэ. Зольвна Мутл, дү күүкнь Мучкан Галя, дакад энүнэ залу Мучкан Семен — эдн цугтан Очрин бригадт батлгдад, совхозин 1-ч фермүр йовулгдла.

Хэрүлх малнь эр бүрүс болдж гарв. Этци, ясн-ярд болсн бүрүс Очрин седклиг байгуулсн уга. Ахрар келхд цугтагыннь шинэс эклх болдж гарв. Очрин гергнь Надя, дү күүкн Галя хойр зунин болн үвлин бээрнэ гер диглдж белдхэв. Залуснь дара-дарандан гуртан хэрүлдж асрн йовдж, малин хаша-хаацан ясдж диглчхэв. Цар тергн, ах үкрч Очрин гуртин бээрн болн фермин усадьб хоорнд тасрхан уга йовдг билэ. Зэрмдэн соллом, зэрмдэн мод болн кергтэ талдан чигн материал зөөгдэд бээдг билэ. Укрчир бийснь хавр нухад, бийснь шалдад, бийснь тосхцхасмн.

Гентки эднд даки нег килмдх эмгдв. Кесг бүрүснь гемтдж одв. Очр гертэн ирэд:

— Надя, өткнәр хар ца чан болв.

Гемтсн бүрүсиг хар цайгьгар услв. Оньгрсн эцкин селвг тусан күргв.

Тасрхан уга кодлмшт, килмджд эс медгдсәр намр, терүгән дахи үвл чигн өөрдв. Гуртин бригадин коллективд цаг йир багь билэ, эдн кергтэ тоотан цугтагыннь кедж чадсн уга. Увл болхла эврэгьән некхнь лавта.

Март сард гентки шуургын шуурв. Шуургын нааднагьар шуугджахш.

—Манд өвсн багьцр, — гидж Мутл нег дакдж келнэ.

Очр энүнэ тускар медх бээтхэ, нам ним бээдлэс ягьдж гархан тоолджала. Колр гидг газрт тэвгдсн скирдс өөрхн гихдэн 9-10 километр. Иим шуургынд нег тергәр зөөджд цугтагыннь теткдж болшгонь ил. Эн тегэд нег шиндвр авв, шиндврнь йир аамшгтэ бээсмн.

Герин өркәр салькн шуугджах асхн Очр эврәннь нөкдтэн ахрар келв:

— Белддж ав, кемрджән маньгьдур өрүн шуургын эс

токтнхла, гуртан Колр оруджд туухмн. Тенд му болв чигн. хаша-хаац баяннэ.

— Чи ягьджд адрджахмч, малан геехмлм бидн.—гидж хойрдгч үкрч Мутл бурушадж хэрү өгв.

— Геехн угавдн, талдан аргь уга. — гидж ах үкрч чаньгьгар келв.

Очр ик эртәр цугтагыннь санид тоолчкла Энүнднь чигн эцкин селвг дөнө болв. Сальк үрүдсн мал сәәнәр йовна, зуг өмн бийднь гарч, бәрдж йовх кергтэ.

Өрүнднь хот-хоолан авад, цар цанан татв. Гуртан базас гаргьад, күчр зовлнэгтэ хаалгьднь орулад — гуртин өмннь Очр, арднь цар цанта Мутл гарад йовцхав. Цаг-цагтан эдн орман сольдад йовв. Хаалгь амр биш-зэрмдэн өдрин гегән үзгдхш, болв үкрчир малан өвснд күргв. Эннь эднэ даки нег диилврнь бээсмн..

Хавр ирв, газр харлад, көкрв. Ода Нохан Очрин гурт мал у - элвг теегин агьугын индгт өдр-сө уга йовдг болв. Багь наста үкрч, мал хэрүллгьнэ ююнднь болв чигн эцкиннь селвг мөрддж йовв. Кезә услх кергтэгыннь, кезә амра-

хинь медг билэ. Мал хэрүллгьнэ зокалиг бийнь дигтэ сәәнәр күцәгьад, тингджд күцәхиг эврәннь нөкдирәс некдг билэ.

Тингәд кодлэ йовтл диилврин байр ирв. Орәл джилин ашмуд диглсн цагт, Нохан Очрин гуртд йовсн мал йилгьән таргьлсн болджд гарв. Малчирт нерәдгдсн хургт ах үкрч олн үг келсн уга.—Нег толгьа өдр болгьн 810 грамм таргьлв; бидн энүг багь гихдән 900 граммд күргхвдн — гидж Очр келв.

Очрин бригадин улс цугтан гишнэ өвс хадлгьнд йовсн цагт, Очр бийнь ганцарн малан хэрүлдж хәләдждәлэ. Мел эн цагт байрта даки нег зәнэг ирв.

Ах үкрч бадыгьгар ус татад, малан услджахдан «Очир» гидж хәәкрсн ду соньсад, хәләхләрн: — барун гартан нег цагьан юм дәрвкүләд, мөрн деерән ишкләд, мөрән гүүхәрн довтлдж йовх залу үзв.

Хурдар гүүджд йовх мөрн хатрлгьндан сән орад уга йовтл, мөрнәсн эвтәгьгар өсрджд бун — хәлә энүг — гив.

Очр эс медгчәр Мутл тал

хәләгьад, газет делгв.

— Игәлән, игәлән хәлә — гидж Мутл хургьгарн заав. Газетд, Хальмг таньгьчиг Автономн Советск Социалистическ Республикад хүврәснә туск СССР-н Деед Советин Президиумин Указ барлгдсн бәәджд. Очр газетин халхас нүдән авлго уданар хәләгьад байрлхләрн, үүрән теврджд авад, эргүлв. Хәвргьәснь хәләдждәх улст. эн хойр негл 10—20 джилд негегән үзлцәд уга өөрхн иньгүд болджд медгдв.

«Сухотинский» совхозин малчир ик кодлмшин гүргүдән йовцхана, эдн цугтан шунлтта сәәнәр үвлд белдждәнә. Шидрәс госуларствд махна мал орулдж өггдхмн. Ах үкрч Нохан Очрин бүрү-гун орхснь таргьнцадхлнэ.

— Гуртдан бәәх малан негг күртлнь таргьнар өгнәв — гидж Очр герчлнә. Ах үкрч Очрин ни-ниицнэгьү бригад төрскндән өөдм чинәтә мал белджд өгәд, бод малиг ягьджд хәләджд асрлгьна сән гидг үлгүр үзүлждәнә.

П. ШИШКИН.